

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 03 – Гуманітарні науки	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Блок дисциплін вільного вибору студента в межах спеціальності	
Спеціальність 033 філософія	Загальна кількість годин 90	Семестр:	
		8 -й	
Освітньо-професійна програма Європейські філософські студії і креативні індустрії	Змістових модулів – 4	Лекції	
		16 год.	
		Практичні	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	14 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Синергетика і творчість» є засвоєння студентами з позиції цілісних підходів природи й сутності феномена творчості в контексті синергетичного світобачення крізь призму нових міждисциплінарних наукових досліджень. Головними напрямками є різнобічне цілісне розкриття предмету синергетики, її головних ідей, понять, принципів і образів у векторі діалога (полілога) філософії та культур Сходу і Заходу, осмислення творчості в контексті нелінійної методології.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Синергетика і творчість» є: ознайомлення студентів із предметною сферою синергетичної парадигми; засвоєння особливостей взаємодії синергетики з комплексом філософських і наукових методологічних підходів; аналіз сутності феномена творчості в контексті синергетичного світобачення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

1. про взаємозв'язок природничонаукової та гуманітарної парадигм;
2. питання, що пов'язані з самоорганізацією складних систем;
3. сучасний стан наукової розробки проблеми творчості у синергетичній парадигмі.

вміти:

1. застосовувати методологічний апарат синергетики до аналізу соціокультурних явищ;
2. аналізувати особливості нелінійної динаміки у творчих процесах.

досягти таких результатів навчання та набути таких компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	Опитування на практичних заняттях
ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Відповіді на практичних заняттях Написання есе
ЗК 16. Здатність до поетапної інноваційної діяльності, спрямованої на подолання великої кількості перешкод між численними динамічними змінними цілями та умовами.	Підготовка індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Синергетика і творчість» тісно пов'язаний з багатьма дисциплінами, сприяє засвоєнню на високому рівні багатьох філософських курсів, оскільки дає уявлення про новітню методологію дослідження філософських проблем креативності. Серед таких наукових дисциплін: «Онтологія творчості», «Гендерні аспекти креативних індустрій», «Гендерні аспекти творчості».

Становить собою базу для подальшого вивчення філософських курсів і спецкурсів, створює методологічні засади для формування навичок самостійної науково-дослідної роботи.

Разом із цими дисциплінами «Синергетика і творчість» для студентів-філософів варто розглядати як складову частину процесу формування світоглядної культури майбутніх фахівців та формування досвідчених, кваліфікованих бакалаврів філософії, здатних працювати у різних галузях сучасної філософської та суспільствознавчої науки та практики.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Синергетика як універсальна наукова парадигма

Тема 1. Синергетика у світлі сучасної науки

Синергетика як принципово новий погляд на світ та нове розуміння процесів розвитку. Науковий напрям про універсальні структури самоорганізації. Системність, цілісність світу як основна ідея синергетики. Сутність синергетичного бачення наукового прогресу: відкритість систем наукового знання; нелінійність наукового прогресу; самоорганізація когнітивних систем.

Синергетичне бачення еволюції науки: різновекторність руху (еволюція-інволюція).

Самоорганізація як процес виникнення макроскопічно упорядкованих просторово-часових структур у складних нелінійних динамічних системах, що знаходяться в станах, далеких від рівноважних, поблизу особливих критичних точок (біфуркаційних).

Тема 2. Синергетичне світобачення в дискурсі предметно-понятійної цілісності.

Нове тлумачення феноменів історичного розвитку наукового знання: переосмислення «наукових революцій» Т.Куна, «дослідницьких програм» І.Лакатоса у світлі особливого синергетичного бачення когнітивних процесів. Відкриття зразків переходу від хаосу до порядку як можливість нового погляду на старі епістемні проблеми.

Гуманістичний потенціал синергетики як можливість пошуку оптимальних для людини шляхів розвитку. Переосмислення місця людини в структурі пізнавальної та практичної діяльності.

Змістовий модуль 2. Синергетика пізнання

Тема 3. Синергетика пізнання

Концепція глобального еволюціонізму як система уявлень про всезагальний процес розвитку природи в різноманітних його формах. Становлення та ускладнення біологічних, а також неживих систем.

Відкриття дивних атракторів та режимів із загостренням (below-up regimes) як ядро теорії самоорганізації та можливість побудови містків між синергетикою (природознавство) та гуманітарними науками (в т.ч. епістемологією).

Тема 4. Нелінійна динаміка і синергетичний підхід

Рівні еволюції розвитку складно організованих систем. Атрактори як реальні шляхи еволюційного розвитку складної системи.

Концепція нелінійного розвитку як усвідомлення відсутності єдиного еволюційного шляху розвитку. Ідея поліваріантності, альтернативності шляхів еволюції лінійних систем.

Проблема випадковості в історичному контексті (Стародавня Греція, Новий час) та з точки зору синергетичного світобачення.

Змістовий модуль 3. Соціальна синергетика.

Тема 5. Синергетика в контексті культури

Особливості понятійно-категоріального апарату синергетики. Поєднання синергетичних конструкцій та філософсько-методологічних пошуків шляхом перетворення перших на образи культури.

«Аттрактор» – ейдос (Платон) – форма (Аристотель) – архетип (К.-Г. Юнг). «Біфуркація» та паралелі культури (міф, казка) та повсякденне життя людини як вияв біфуркаційних процесів. Еволюційне дерево. Сучасні ІТ-технології – прояв синергетичних компонентів у сфері повсякденного життя. «Фракталі» та їх прояв у живій природі (світ як сукупність монад (Лейбніц)).

Тема 6. Синергетичне світобачення і діалог культур Сходу і Заходу

Особливості східної парадигми філософування.

Особливості західного стилю мислення. Компаративістський підхід до вирішення світоглядних проблем у межах полілогу Сходу і Заходу

Змістовий модуль 4. Дослідження феномена креативності в синергетичній парадигмі.

Тема 7. Самоорганізація і творче мислення

Характерні риси творчого мислення. Хаос як конструктивний механізм самоорганізації складних систем. Різноманітність та варіювання підходів як основа продуктивного мислення (гештальтпсихологія).

Тема 8. Креативність і інноваційність.

Проблема виникнення нового в контексті розвитку філософської думки. Самоорганізація як механізм творчого мислення. Проблема творчої інтуїції.

Творчість як можливий науковий термін. Шляхи розуміння алгоритмів творчості.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	6	4		2		9		9	6	15
2	15	8	4		4		7		9	6	15
3	15	8	4		4		7		9	6	15
4	15	8	4		4		7		9	6	15
Усього за змістові модулі	60	30	16		14		30		36	24	60
Підсумковий семестровий контроль екзамен	30						30				40
Загалом					90					100	

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Синергетика у світлі сучасної науки	2	1
1	Синергетичне світобачення в дискурсі предметно-понятійної цілісності	2	
2	Синергетика пізнання	2	
2	Нелінійна динаміка і синергетичний підхід	2	
3	Синергетика в контексті культури	2	
3	Синергетичне світобачення і діалог культур Сходу і Заходу	2	
4	Самоорганізація і творче мислення	2	
4	Креативність і інноваційність	2	
Разом		16	

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Синергетика у світлі сучасної науки	1	
1	Синергетичне світобачення в дискурсі предметно-понятійної цілісності	1	
2	Синергетика пізнання	2	
2	Нелінійна динаміка і синергетичний підхід	2	
3	Синергетика в контексті культури	2	
3	Синергетичне світобачення і діалог культур Сходу і Заходу	2	
4	Самоорганізація і творче мислення	2	
4	Креативність і інноваційність	2	
Разом		14	

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання – Відповідь на практичному занятті. Виконання тесту	Питання для підготовки: Практичне заняття 1. 1. Синергетика як принципово новий погляд на світ та нове розуміння процесів розвитку. 2. Синергетичне	3 бали - повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами,	9

		<p>бачення еволюції науки: різновекторність руху (еволюція-інволюція).</p> <p>3. Самоорганізація. 4. Теорія самоорганізації як новий підхід для розуміння функціонування нових когнітивних систем. 5. Нелінійність розвитку науки.</p> <p>Практичне заняття 2. 1. Нове тлумачення феноменів історичного розвитку наукового знання. 2. Гуманістичний потенціал синергетики.</p> <p>Посилання на тест: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517</p>	<p>висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції; 2 бали - авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції; 1 бал - поверховий виклад матеріалу, слабка знання теоретичних джерел. Тест: мах 3 бали</p>	
<p>Практичне завдання - написання есе</p>		<p><i>Есе складається з таких структурних елементів:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вступ, де студент формулює власну точку зору на проблему, винесену як тему есе; - блок аргументації: три і більше аргументи, що підтверджують точку зору автора; - висновки, де відбувається узагальнення авторської позиції і відбувається підтвердження вихідної тези на більш високому доказовому рівні. <p><i>Оскільки головна мета есе – змусити читача розділити точку зору автора, важливо використовувати риторичні фігури переконання, маркери логічної послідовності елементів («по-перше», «по-друге», «з вищезазначеного витікає» та ін.), апелювати до спільних соціальних та духовних цінностей, поглядів, знань та фактів (дослідження, статистичні дані, думки фахівців, приклади з життя), проводити ефектні паралелі</i></p>	<p>6-5 балів – обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота є оригінальним дослідженням, що містить авторську позицію та самостійні судження; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль</p>	<p>6</p>

		<p><i>й аналогії для демонстрації вашої ерудиції, вдало використовувати цитати з прочитаної наукової літератури.</i></p>	<p>есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності.</p> <p>4-3 бали - обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота містить авторську позицію, яка проте не є достатньо переконливою; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності;</p> <p>2-1 бали - обрана тема є актуальною, проте зміст есе не повністю відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення</p>	
--	--	--	--	--

			роботи, проте висновки не є повними; робота не є оригінальним дослідженням; присутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; автор дотримується принципів академічної доброчесності.	
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2	-	-	15
2	Теоретичне завдання – Відповідь на практичному занятті Виконання тесту	Питання для підготовки: Практичне заняття 1. 1. Концепція глобального еволюціонізму як система уявлень про всезагальний процес розвитку природи в різноманітних його формах. 2. Відкриття дивних атракторів та режимів із загостренням. Практичне заняття 2. 1. Рівні еволюції розвитку складно організованих систем. 2. Проблема випадковості в історичному контексті. Посилання на тест: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517	3 бали - повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції; 2 бали - авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції; 1 бал - поверховий виклад матеріалу, слабе знання теоретичних джерел. Тест: мах 3 бали	6

	<p>Практичне завдання – Написання есе</p>	<p><i>Есе складається з таких структурних елементів:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вступ, де студент формулює власну точку зору на проблему, винесену як тему есе; - блок аргументації: три і більше аргументи, що підтверджують точку зору автора; - висновки, де відбувається узагальнення авторської позиції і відбувається підтвердження вихідної тези на більш високому доказовому рівні. <p><i>Оскільки головна мета есе – змусити читача розділити точку зору автора, важливо використовувати риторичні фігури переконання, маркери логічної послідовності елементів («по-перше», «по-друге», «з вищезазначеного витікає» та ін.), апелювати до спільних соціальних та духовних цінностей, поглядів, знань та фактів (дослідження, статистичні дані, думки фахівців, приклади з життя), проводити ефектні паралелі й аналогії для демонстрації вашої ерудиції, вдало використовувати цитати з прочитаної наукової літератури.</i></p>	<p>6-5 балів – обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота є оригінальним дослідженням, що містить авторську позицію та самостійні судження; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності.</p> <p>4-3 бали - обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота містить авторську позицію, яка проте</p>	<p>6</p>
--	---	--	---	-----------------

			<p>не є достатньо переконливою; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності;</p> <p>2-1 бали - обрана тема є актуальною, проте зміст есе не повністю відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, проте висновки не є повними; робота не є оригінальним дослідженням; присутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; автор дотримується принципів академічної доброчесності</p>	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2	-	-	15
3	Теоретичне завдання – Відповідь на практичному занятті Виконання тесту	Питання для підготовки: Практичне заняття 1. 1. Особливості понятійно-категоріального апарату синергетики. 2. «Аттрактор» – ейдос (Платон) – форма (Аристотель) – архетип	3 бали - повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока	6

		<p>(К.-Г. Юнг).</p> <p>Практичне заняття 2. 1. Особливості східної парадигми філософування. 2. Особливості західного стилю мислення.</p> <p>Посилання на тест: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517</p>	<p>аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції; 2 бали - авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції; 1 бал - поверховий виклад матеріалу, слабе знання теоретичних джерел. Тест: max 3 бали</p>	
<p>Практичне завдання – Написання есе</p>		<p><i>Есе складається з таких структурних елементів:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вступ, де студент формулює власну точку зору на проблему, винесену як тему есе; - блок аргументації: три і більше аргументи, що підтверджують точку зору автора; - висновки, де відбувається узагальнення авторської позиції і відбувається підтвердження вихідної тези на більш високому доказовому рівні. <p><i>Оскільки головна мета есе – змусити читача розділити точку зору автора, важливо використовувати риторичні фігури переконання, маркери логічної послідовності елементів («по-перше», «по-друге», «з вищезазначеного витікає» та ін.), апелювати до спільних соціальних та духовних цінностей, поглядів, знань та фактів (дослідження, статистичні дані, думки фахівців, приклади з життя), проводити ефектні паралелі й аналогії для демонстрації вашої ерудиції, вдало</i></p>	<p>6-5 балів – обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота є оригінальним дослідженням, що містить авторську позицію та самостійні судження; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до</p>	<p>6</p>

		<p>використовувати цитати з прочитаної літератури. наукової</p>	<p>студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності.</p> <p>4-3 бали - обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота містить авторську позицію, яка проте не є достатньо переконливою; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності;</p> <p>2-1 бали - обрана тема є актуальною, проте зміст есе не повністю відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні</p>	
--	--	---	--	--

			положення роботи, проте висновки не є повними; робота не є оригінальним дослідженням; присутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; автор дотримується принципів академічної доброчесності.	
Усього за ЗМЗ контр. заходів	2	-	-	15
4	Теоретичне завдання – Відповідь на практичному занятті Виконання тесту	Питання для підготовки: Практичне заняття 1. 1.Характерні риси творчого мислення. 2.Хаос як конструктивний механізм самоорганізації складних систем. 3.Різноманітність та варіювання підходів як основа продуктивного мислення (гештальтпсихологія) Практичне заняття 2. 1.Проблема виникнення нового в контексті розвитку філософської думки. 2.Шляхи розуміння алгоритмів творчості. Посилання на тест: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517	3 бали - повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції; 2 бали - авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції; 1 бал - поверховий виклад матеріалу, слабе знання теоретичних джерел. Тест: мах 3 бали	9
	Практичне завдання – Написання есе	<i>Есе складається з таких структурних елементів: - вступ, де студент</i>	6-5 балів – обрана тема є актуальною, зміст	6

		<p>формулює власну точку зору на проблему, винесену як тему есе;</p> <ul style="list-style-type: none"> - блок аргументації: три і більше аргументи, що підтверджують точку зору автора; - висновки, де відбувається узагальнення авторської позиції і відбувається підтвердження вихідної тези на більш високому доказовому рівні. <p>Оскільки головна мета есе – змусити читача розділити точку зору автора, важливо використовувати риторичні фігури переконання, маркери логічної послідовності елементів («по-перше», «по-друге», «з вищезазначеного витікає» та ін.), апелювати до спільних соціальних та духовних цінностей, поглядів, знань та фактів (дослідження, статистичні дані, думки фахівців, приклади з життя), проводити ефектні паралелі й аналогії для демонстрації вашої ерудиції, вдало використовувати цитати з прочитаної наукової літератури.</p>	<p>есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота є оригінальним дослідженням, що містить авторську позицію та самостійні судження; відсутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності.</p> <p>4-3 бали - обрана тема є актуальною, зміст есе відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, робити логічні та повні висновки; робота містить авторську позицію, яка проте не є достатньо переконливою; відсутні</p>	
--	--	--	--	--

			орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; стиль есе відповідає вимогам до студентських наукових робіт; автор дотримується принципів академічної доброчесності; 2-1 бали - обрана тема є актуальною, проте зміст есе не повністю відповідає його темі, автор демонструє вміння узагальнювати, співставляти різні точки зору з проблеми, аргументувати основні положення роботи, проте висновки не є повними; робота не є оригінальним дослідженням; присутні орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки; автор дотримується принципів академічної доброчесності	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2	-	-	15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8	-	-	60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання – відповідь на питання білету, екзаменаційний тест	Перелік питань до екзамену https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517 Екзаменаційний тест https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517	Кількість питань на які надано повну змістовну відповідь (1 питання –10 балів) – усього 2 питання Екзаменаційний тест – 5 питань (1 питання – 2 бали)	30
	Практичне завдання – екзаменаційне есе	Написання есе https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9517	Есе – 10 балів	10
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Анісімов І. О. Синергетика : навч. посіб. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. 133 с.
2. Тюріна Т. Духовне становлення особистості з погляду синергетики: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2016. 216 с.
3. Вовк С. М. Синергетика - джерело формування міждисциплінарних цілісностей: Навчальний посібник з курсу «Синергетика». Чернівці: Прут, 2017. 112 с.
4. Синергетика і освіта / за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Інститут обдарованої дитини. 2016. 348 с.
5. Лінгвосинергетика : підручник / за заг.ред. Л.С. Піхтовнікової. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. 296 с.

Додаткова:

1. Арманд А. Д. Анатомия кризисов : монография / под ред. акад. Котлякова В. М. Москва : Наука, 1999. 238 с.
2. Аршинов В. И. Синергетика как феномен постнеклассической науки. Москва : ИФРАН, 1999. 203 с.
3. Ахромеева Т. С., Курдюмов С. П., Малинецкий.Г.Г. Парадоксы мира нестационарных структур. Москва : Знание,1985. 66 с.
4. Безручко Б. П., Короновский А.А., Трубецков Д.И., Храмов А.Е. Путь в синергетику : экскурс в десяти лекциях. Изд-е 3-е, испр. Москва : Ленанд, 2015. 304 с.
5. Браже Р. А. Синергетика и творчество : учеб. пособ. Ульяновск : УлГТУ, 2002. 204 с.
6. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем. Санкт-Петербург. : «Лань» 1999. 480 с.
7. Евин И. А. Искусство и синергетика. Москва : Едиториал УРСС, 2004. 164 с.
8. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего. Москва : Наука, 1997. 286 с.
9. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Законы эволюции и самоорганизации сложных систем. Москва : Наука, 1994. 38 с.
10. Николис Г. Познание сложного. Москва : Мир, 1990. 342 с.
11. Огурцов А. Н. Введение в синергетику : учеб. пособ. Харьков : НТУ "ХПИ", 2013. 208 с.

12. Пляцук Л. Д., Черныш Е. Ю. Синергетика. Сумы : Сумский государственный университет, 2016. 229 с.
13. Пригожин И. От существующего к возникающему. Москва : Мир, 1985. 327 с.
14. Пригожин И. Порядок из хаоса. Москва : Мир, 1986. 431 с.
15. Разумов В. Ф. Конспект лекций по синергетике. Москва : МФТИ, 2007. 103 с.
16. Хакен Г. Синергетика. Москва : Мир, 1985. 419 с.
17. Чернавский Д. С. Синергетика и информация. Москва : Знание, 1990. 105 с.
18. Haken H. Advanced Synergetics: Instability Hierarchies of Self-Organizing Systems and Devices. New York : Springer-Verlag, 1993. 325 p.
19. Niemeier N. Organisatorischer Wandel aus der Sicht der Synergetik. Wiesbaden : Deutscher Universitätsverlag, 2000. 281 p.

Інформаційні джерела:

1. Библиотека "Золотая философия". URL : <http://philosophy.allru.net>
2. Портал «Філософія online». URL : <http://phenomen.ru>
3. Філософська енциклопедія. URL : <http://terme.ru>
4. Філософський портал. URL : <http://www.philosophy.ru>
5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>
6. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>
7. Сайт С. П. Курдюмова. URL : <http://spkurdyumov.ru/>
8. сайт популяризації синергетики synergist.kiev.ua/
9. Синергетика › Лучшие книги – бібліографія із синергетики URL : <https://www.livelib.ru>.
10. Файлы › Междисциплинарные материалы › Синергетика – бібліотека книг із синергетики URL : <https://www.twirpx.com>.